

การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ในภาษาไทย

A Semantics Change of [kin] from the Concept of ‘EATING IS LIFE’ in Thai Language

ปิ่นอนงค์ อัมปะละ¹

Pinanong Ampala

Received: March 16, 2022

Revised: May 24, 2022

Accepted: May 25, 2022

บทคัดย่อ

“การกินเป็นชีวิต” แสดงจากกระบวนการเชื่อมโยงทางความคิดตามกระบวนการทางปริชานของมนุษย์ บทความวิจัยเรื่องนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ที่ปรากฏในนวนิยายไทย โดยศึกษาจากนวนิยายไทยซึ่งเขียนและตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 จนถึงปี พ.ศ. 2562 ด้วยทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานในประเด็นเกี่ยวกับมโนทัศน์ อุปลักษณ์มโนทัศน์ และการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย

ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” แสดงให้เห็นถึง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ พฤติกรรม แสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาและสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงทางความหมายดังกล่าว แสดงความหมายทั้งในด้านความหมายเชิงบวก ความหมายเชิงลบ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของ “การกินเป็นชีวิต” มีความสัมพันธ์กับการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เช่น ค่านิยม การทดลองใช้ชีวิตคู่ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากมโนทัศน์ดังกล่าว จึงเป็นหลักฐานด้านการศึกษาด้วยกระบวนการคิดอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ภาษาศาสตร์ปริชาน มโนทัศน์ ภาษาไทย

Abstract

‘EATING IS LIFE’ is conveyed by conceptual mapping in accordance with human cognitive process. Accordingly, this research aims to analyze semantic change of the word ‘eat’ and factors affecting the semantic change of this word in Thai novels. The data

¹ อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000 e-mail: pin686@gmail.com

were collected from Thai novels composed and published from 1904 to 2019 and they were analyzed in terms of concepts, conceptual metaphors, and semantic change based on cognitive linguistic theory.

The finding reveals that the semantic change of the word 'eat' reflected in 'EATING IS LIFE' concept conveys ways of life, well-beings, behavior, concepts of language users and entities surrounding human. The aforementioned semantic change indicates positive and negative meanings. Regarding factors affecting the semantic change of the concept 'EATING IS LIFE', there is a relation to western culture acquisition as part of human life such as values on premarital cohabitation and premarital sex. Therefore, the study on the semantic change from the aforementioned concept is a proof of a cognitive process which reflects a conceptual system of language users.

Keywords: Semantic Change, Cognitive Linguistics, Concept, Thai language

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงภาษา เป็นกระบวนการทางภาษาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงส่งผลทั้งในระดับเสียง คำ และไวยากรณ์ ซึ่งนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติมองว่าการเปลี่ยนแปลงในภาษา เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างกะทันหันแต่เกิดพร้อมกัน เมื่อเวลาผ่านไปจึงมีการศึกษาเพื่อหาความแตกต่างทางภาษาด้วยการเปรียบเทียบต่างสมัย ตลอดจนสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้น ๆ (Arlotto, 1972, p. 3)

นอกจากนี้ ปัจจัยทางด้านสังคมก็มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาด้วยเช่นกัน ได้แก่ สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงนี้ในทางภาษาศาสตร์มองว่า สิ่งนี้เกิดมาจากกลไกบางอย่างที่ทำให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลงไปตามที่ ปราณี กุลละวณิชย์, กัลยา ดิงศรัทีย, ม.ร.ว., สุดาพร ลักษณินาวิน และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545, น. 384) กล่าวไว้ว่า กลไกการเปลี่ยนแปลงทางภาษาอาจมาจากการกลายเสียง การเทียบแบบ และการยืมภาษาอื่น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดจากเสียงบางเสียง ความหมายของคำบางคำ ประโยคบางรูปประโยค

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมายยังเป็นสิ่งที่มักศึกษาร่วมกันไป โดยสามารถศึกษาด้วยทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive linguistics) เนื่องจากทฤษฎีภาษาศาสตร์เกิดจากกระบวนการคิดและประสบการณ์การรับรู้สิ่งต่าง ๆ บนโลก การศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานทฤษฎีนี้ เช่น การศึกษาประสบการณ์ต่าง ๆ ในด้านการรับรู้ การเรียนรู้ภาษา และการใช้ภาษา กระบวนการศึกษาภาษานี้ยังเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่เป็นหลักฐานสะท้อนกระบวนการทางปริชาน (cognitive process) ได้แก่ การจัดกลุ่มภาษา (categorization) อุปลักษณ์มโนทัศน์ (conceptual metaphor) ปรากฏการณ์พหุณัย (polysemy) การเปลี่ยนแปลงภาษา (language change) เป็นต้น งานวิจัยที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ในลักษณะปรากฏการณ์พหุณัยในคำว่า “กิน” ในภาษาไทย คือ งานวิจัยของ Hui & Park (2019) ศึกษาในแง่แย้งเชิงลบของคำว่า

“กิน” ที่มาจากพื้นฐานความคิดเชิงเปรียบเทียบว่าการกิน คือ การกระทำที่แสดงวิถีและตัวตน (egoistic) แม้ว่างานวิจัยข้างต้นจะเน้นไปที่การศึกษาคำว่า “กิน” ในแง่เชิงลบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” ในภาษาไทย แต่ยังไม่มีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมายโดยใช้ข้อมูลนวนิยายไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 จนถึงปี พ.ศ. 2562 จากผลการศึกษาค้นคว้าการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” พบมโนทัศน์การกินทั้งสิ้น 11 มโนทัศน์ ได้แก่ การกินเป็นอาชีพ การกินเป็นทรัพย์สิน การกินเป็นเกม การกินเป็นพื้นที่ การกินเป็นการได้รับ การกินเป็นความเห็นแก่ตัว การกินเป็นการลงโทษ การกินเป็นการสังสรรค์ การกินเป็นอาหาร การกินเป็นชีวิต และการกินเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกนำเสนอในประเด็น มโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” การศึกษาประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า จะแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ตลอดจน “การกินเป็นชีวิต” จะสะท้อนให้เห็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคม ค่านิยม และวัฒนธรรม ประเด็นดังกล่าวมีความน่าสนใจในแง่มุมมองที่สัมพันธ์โดยตรงกับมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นช่วงชีวิตใด เพศชาย หรือ เพศหญิง สถานะทางสังคมอย่างไร แสดงผ่านถ้อยคำความหมายการกินที่ขยายออกไปเป็นความหมายอุปลักษณ์ นอกจากนี้การเลือกศึกษาจากข้อมูลนวนิยายไทยเป็นประเด็นอย่างหนึ่งที่ยังไม่มีใครศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จะแสดงให้เห็นถึงระบบมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” และแสดงถึงลักษณะมุมมองความคิด ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏผ่านถ้อยคำ “กิน” ในนวนิยาย จากเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เรียนรู้ และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในคำว่า “กิน” มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ที่ปรากฏในนวนิยายไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ที่ปรากฏในนวนิยายไทย

ขอบเขตการวิจัย (Research Scope)

1. ขอบเขตด้านประชากร
ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษาคำว่า “กิน” ในภาษาไทยจากนวนิยายไทยที่เขียนและตีพิมพ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 จนถึงปี พ.ศ. 2562
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 1. ผู้วิจัยวิเคราะห์คำว่า “กิน” ทั้งบทบรรยายและบทสนทนาของตัวละครที่เป็นภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ
 2. ผู้วิจัยวิเคราะห์คำว่า “กิน” ทุกตำแหน่งที่ปรากฏ
 3. ผู้วิจัยวิเคราะห์คำว่า “กิน” ในมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” เท่านั้น

การทบทวนวรรณกรรม

บทความวิจัยเรื่องนี้นำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” โดยใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานมาศึกษาความคิดและความหมายในประเด็นเกี่ยวกับ มโนทัศน์ (concept) อุปลักษณ์มโนทัศน์ (conceptual metaphor) และการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic change) โดยรายละเอียดมีดังนี้

ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) เป็นทฤษฎีภาษาศาสตร์ที่นำมาใช้ศึกษาภาษาและระบบความคิดของมนุษย์ และประสบการณ์จากกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ผ่านรูปภาพอย่างเป็นระบบ ตามที่ Evans & Green (2006, p. 5) แสดงความเห็นไว้ว่า ภาษาสะท้อนถึงระบบความคิดหรือระบบปริชานโดยภาษาจะเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของมนุษย์ กล่าวคือ ภาษามาจากการสั่งสมประสบการณ์ความคิดเดิมของมนุษย์ และเมื่อสั่งสมได้ในระดับหนึ่งแล้วจึงแสดงความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นด้วยการใช้กระบวนการคิด ทั้งนี้แนวคิดที่เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ ได้แก่ มโนทัศน์ (concept) อุปลักษณ์มโนทัศน์ (conceptual metaphor) และการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic change) รายละเอียดดังนี้

แนวคิดมโนทัศน์ (concept) เป็นแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาความหมายของคำมีทั้งความหมายประจำรูปและความหมายในเชิงเปรียบเทียบ ความหมายของคำแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพความคิด และวัตถุในโลกโดยรูปภาพมีความหมายได้โดยผ่านมโนทัศน์ และนำรูปภาพที่มีความหมายตามมโนทัศน์มาอ้างถึงภาพแท้ที่ปรากฏบนโลก (Ogden & Richards, 1972, p. 11) อาจกล่าวได้ว่า มโนทัศน์เป็นความคิด และความเข้าใจของมนุษย์ผ่านการใช้รูปภาพ สัมพันธ์ถึงเวลา พื้นที่ หรือบุคคล แสดงถึงประสบการณ์ที่มีต่อโลกตามความคิดของแต่ละบุคคล

แนวคิดอุปลักษณ์มโนทัศน์ (conceptual metaphor) เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งทางภาษา โดยการนำรูปภาพที่อ้างถึงสิ่งหนึ่งมาอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่ง ด้วยการถ่ายโยงความหมายของรูปภาพจากวงความหมายหนึ่งไปยังวงความหมายอีกอย่างหนึ่ง ในทางภาษาศาสตร์มองว่าอุปลักษณ์เป็นเรื่องของการใช้ภาษาเชิงสะท้อนความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน การศึกษาในเชิงภาษาศาสตร์ปริชาน อุปลักษณ์เป็นสังสะท้อนระบบความคิดของคนในสังคมจากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาอยู่ในรูปแบบการเปรียบเทียบ ระบบการคิด มโนทัศน์ และการมองโลกในรูปแบบอุปลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าอุปลักษณ์ยังมีอิทธิพลต่อระบบความคิดและการจัดโครงสร้างระบบความคิดของมนุษย์ด้วย อย่างไรก็ตาม Lakoff & Johnson (2003, pp. 4–5) ได้แสดงให้เห็นไว้ว่า อุปลักษณ์จะกลายเป็นภาษาที่เข้าใจได้ก็ต่อเมื่อมีการนำไปใช้เปรียบเทียบกับรูปภาพอื่น ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การแสดงให้เห็นให้ผู้ใช้ภาษาเข้าใจถึงรูปภาพที่เป็นนามธรรมโดยการนำไปเปรียบเทียบกับภาษาที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้เข้าใจมากขึ้น

นักภาษาศาสตร์ปริชาน เช่น Lakoff & Johnson (2003, pp. 198–203) ยังอธิบายว่า ความหมายมาจากประสบการณ์ของมนุษย์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์กับโลก ซึ่งประสบการณ์ทางกายที่มนุษย์มีตั้งแต่เกิดและเกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ นั้น จะสร้างผังภาพ (image schema) ในระบบปริชานของมนุษย์ ผังภาพซึ่งเป็นผังนามธรรมดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานในการคิด การเข้าใจความหมาย และการใช้เหตุผลของมนุษย์ นักภาษาศาสตร์ปริชานจึงมีความเห็นว่า คำหลายความหมายมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากคำหลาย

ความหมายเป็นผลที่เกิดจากการขยายความหมาย จากผังภาพความหมายต้นแบบไปสู่ความหมายที่ซับซ้อนกว่าและเป็นนามธรรมมากกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบปริธานของมนุษย์ที่มีกลยุทธ์ในการคิดและเข้าใจสิ่งใหม่หรือสิ่งที่เป็นนามธรรมมากกว่าอยู่บนพื้นฐานของสิ่งเก่าหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรมกว่าเป็นกลไกที่เรียกว่า “อุปลักษณะมโนทัศน์”

ในบทความวิจัยนี้ยังได้นำแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงของภาษามาวិเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” โดยได้นำแนวคิดของนันทนา วงษ์ไทย (2561, น. 73–77) ที่ประมวลจากนักวิชาการที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ ดังนี้

ประการแรก ขอบเขตการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (changes range) แบ่งออกเป็น ความหมายแคบเข้า และความหมายกว้างออก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายแคบเข้า (restriction of meaning) หรือเรียกว่า semantic narrowing / semantic reduction ความหมายแคบเข้าคือการที่คำศัพท์มีขอบเขตของความหมายลดลงจากเดิมในภาษาไทย เช่น คำว่า “บ้าน” สมัยก่อนหมายถึง หมู่บ้าน เห็นได้จากหลักฐานในชื่อหมู่บ้านต่าง ๆ ในต่างจังหวัด เช่น บ้านตู (อ.เมือง จ.เชียงใหม่) บ้านเพิง (อ.ปากพ่อง จ.นครศรีธรรมราช) ในปัจจุบันคำว่า “บ้าน” มีความหมายแคบลง หมายถึง ที่อยู่ หรือ สิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของครอบครัวหนึ่ง ๆ เท่านั้น หรือคำว่า “ขบ” เดิมมีความหมายว่า “กัด” เช่น กุขบ หมากขบ ยุงขบ ในปัจจุบันใช้ในความหมายของอาการที่ใช้ฟันหน้ากัดเท่านั้น เช่น “ขบเม็ดแดงโม”

2. ความหมายกว้างออก (extension of meaning) หรือเรียกว่า semantic broadening / semantic extension คือ การที่คำมีความหมายกว้างออกไปกว่าเดิม เช่น ในภาษาไทยสมัยก่อนคำว่า “อา” หมายถึง น้องสาวของพ่อ ใช้คู่กับ “อาว” หมายถึง น้องชายของพ่อ แต่ในปัจจุบันไม่ใช่คำว่า “อาว” แล้ว คงเหลือแต่คำว่า “อา” ซึ่งมีความหมายถึงทั้งน้องสาวและน้องชายของพ่อ

ประการที่ 2 การเปลี่ยนแปลงในการประเมินค่า มีการเปลี่ยนแปลงความหมายใน 2 ลักษณะ คือ ความหมายเปลี่ยนไปในเชิงบวก และความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบ

1. ความหมายเปลี่ยนไปในเชิงบวก (amelioration/semantic elevation) หมายถึง การที่คำศัพท์มีความหมายในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น ในภาษาไทยคำว่า “เหี้ย” ในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง หมายถึง ที่อยู่อาศัย ในปัจจุบันแม้ว่าคำนี้ยังคงมีความหมาย หมายถึง บ้านเรือน ครอบครัว ตามคำจำกัดความของพจนานุกรมฉบับของราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 1347) แต่ยังคงมีความหมายแฝงในทางบวก หมายถึง ความอบอุ่น ดังที่ใช้ในงานเลี้ยงพบปะสังสรรค์ของโรงเรียนต่าง ๆ ที่เรียกว่า “งานคืนสู่เหย้า” เป็นต้น

2. ความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบ (pejoration/ semantic degradation) หมายถึง การที่คำศัพท์มีความหมายไม่สุภาพ หรือแย่ลงกว่าเดิมซึ่งอาจทำให้คำศัพท์นั้น ๆ กลายเป็นคำต้องห้าม เช่น คำว่า “กู” ในสมัยโบราณ เป็นคำแทนตนเองตามปกติ แต่ปัจจุบันเราทราบกันดีว่าจะไม่ใช่คำนี้ต่อหน้าผู้ที่เราไม่สนิทสนมหรือต่อหน้าผู้ใหญ่ เพราะเป็นคำไม่สุภาพ

ในด้านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา “กิน” พบว่า มีการศึกษาคำว่า “กิน” ตามทฤษฎีไวยากรณ์ และทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริธาน ทั้งการศึกษาจากข้อมูลภาษาไทย ภาษาจีน และภาษาเวียดนาม โดยงานวิจัย

แรกเป็นการศึกษาภาษาจีนเปรียบเทียบกับภาษาไทยของ จิ่ง เลิ่น, เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา และรุจิรา สังเนตร (2562, น. 67 – 84) ในลักษณะเปรียบเทียบการขยายความหมายของคำว่า “กิน” ในคำประสมที่เป็นรูปแบบ กริยาและกรรม และยังวิเคราะห์การขยายความหมายของคำว่า “กิน” ผ่านกลไกขยายความหมายแบบ อุปลักษณ์และนามนัย ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับความหมายต้นแบบของคำว่า “กิน”

นอกจากนี้งานวิจัยที่ศึกษาจากภาษาไทยพบในงานวิจัยของ Hui & Park (2019) ศึกษาปรากฏการณ์พหุนัยของคำว่า “กิน” ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานจากคลังข้อมูลภาษาไทย ด้วยกระบวนการทางปริชานที่เป็นปัจจัยผลักดันในกระบวนการสร้างมโนทัศน์ ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างมโนทัศน์ของคำว่า “กิน” มีความหมายในแง่ฉันทนิยม ที่มาจากพื้นฐานความคิดเชิงเปรียบเทียบว่าการกิน คือ การกระทำที่แสดงวิถีและตัวตน (egoistic) ทั้งนี้การสร้างมโนทัศน์ของคำว่า “กิน” ในภาษาไทยยังมีความคล้ายคลึงกับภาษาจีนและภาษาเกาหลี

การศึกษาคำว่า “กิน” ในภาษาไทยยังพบจากการศึกษาของ Unchalee Singnoi (2006, pp. 83 – 109) ที่ศึกษาเรื่อง “Eating Terms: What the Category Reveals about the Thai Mind” โดยใช้ทฤษฎีต้นแบบของโรช (Rosch) ทฤษฎีอุปลักษณ์มโนทัศน์ และนามนัยของเลคอฟ (Lakoff) และได้ใช้สถานการณ์จำลองต้นแบบ (Prototypical Scenario) แสดงโครงสร้างการขยายความหมายของคำว่า “กิน” ในภาษาไทย พบว่าสมาชิกต้นแบบจะเป็นคำสุภาพ ส่วนคำที่เป็นสมาชิกบริเวณขอบนอกจะเป็นคำที่มีการขยายความหมายด้วยวิธีอุปลักษณ์และนามนัย การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงระบบความคิดของคนไทย ในเรื่องลำดับชั้นทางสังคมและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับลักษณะการกินของคนไทยแต่เป็นในแง่กระบวนการของคำที่เกี่ยวข้องกับการกิน การจัดประเภททางความหมายของคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับการกินจากข้อมูลพจนานุกรม แต่ยังไม่ได้ศึกษาวิธีการขยายความหมายออกไป ส่วนในภาษาเวียดนามพบว่า รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์ (2560, น. 29 - 44) ได้ศึกษาคำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนามตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) จากพจนานุกรมและสอบถามเจ้าของภาษา โดยมุ่งศึกษาคำว่า ăn “กิน” ในฐานะคำหลายความหมาย และศึกษาความสัมพันธ์ของคำว่า ăn “กิน” ในบริบทต่าง ๆ และแสดงเครือข่ายทางความหมาย (semantic network) ของคำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนามด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน ด้วยกรอบแนวคิดต่าง ๆ ได้แก่ กรอบแนวคิดด้านมโนทัศน์ (concept) ของ Ogden & Richards (1972, p.1 - 22) อุปลักษณ์มโนทัศน์ (conceptual metaphor) ของ Lakoff & Johnson (2003, pp. 4 - 5) และการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic change) ของ นันทนา วงษ์ไทย (2561, น. 73-77)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นวนิยายไทยที่เขียนและตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 จนถึง ปี พ.ศ. 2562

กลุ่มตัวอย่าง คือ นวนิยายไทยที่เขียนและตีพิมพ์เผยแพร่ พ.ศ. 2447 จนถึง ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 38 เรื่อง นวนิยายในช่วงเวลาดังกล่าวคัดเลือกตั้งแต่นวนิยายที่เป็นเล่มแรก รวมทั้งคัดเลือกรูปแบบ แนวเรื่อง และการได้รับรางวัล โดยทุกเรื่องที่น่าสนใจยังปรากฏต้นฉบับ รายละเอียดดังนี้

เรื่องที่	ชื่อนวนิยาย	ผู้แต่ง	ปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์
1	นิทานทองอิน	นายแก้วนายขวัญ	2447
2	ความไม่พยายาม	ครูเหลียม	2458
3	คมสวาทบาดจิต	ศรีบูรพา	2467
4	ศึกอนงค์	มาลัย ชูพินิจ	2469
5	ลูกผู้ชาย	ศรีบูรพา	2471
6	ละครแห่งชีวิต	อากาศดำเกิง ทรัพย์พัฒน์, ม.จ.	2472
7	ศัตรูของเจ้าหล่อน	ดอกไม้สด	2472
8	สงครามชีวิต	ศรีบูรพา	2474
9	ข้างหลังภาพ	ศรีบูรพา	2480
10	ผู้ดี	ดอกไม้สด	2480
11	หญิงคนชั่ว	ก.สุรางคนางค์	2480
12	จนกว่าเราจะพบกันอีก	ศรีบูรพา	2493
13	บ้านทรายทอง	ก.สุรางคนางค์	2493
14	สี่แผ่นดิน	ศีกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว.	2494
15	แลไปข้างหน้า	ศรีบูรพา	2495
16	ทุ่งมหาธาต	เรียบเรียง	2497
17	ละอองดาว	พนมเทียน	2500
18	เรือมนุษย์	กฤษณา อโศกสิน	2511
19	ข้าวนอกนา	สีฟ้า	2516
20	ลูกอีสาน	คำพูน บุญทวี	2519
21	ความรักของวัลยา	เสนีย์ เสาวพงศ์	2523
22	คำพิพากษา	ชาติ กอบจิตติ	2524
23	บุษบกใบไม้	กฤษณา อโศกสิน	2524
24	ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด	โบทัน	2524
25	ตลิ่งสูงซุงหนัก	นิคม รายยวา	2527
26	ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน	วินทร์ ไร่ยวาวรินทร์	2536
27	อมตะ	วิมล ไทรนันทนวล	2543
28	เสียงเพรียกจากท้องน้ำ	ประทีป ชุมพล	2546
29	รอยวสันต์	ยุวดี ตันสกุลรุ่งเรือง	2550

เรื่องที่	ชื่อนวนิยาย	ผู้แต่ง	ปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์
30	ลับแลแก่งคอย	อุทิศ เหมะมูล	2552
31	คนแคะ	วิภาส ศรีทอง	2555
32	รูสนี	มนตรี ศรียงค์	2555
33	ไล่เดือนตบอดในเขาวงกต	วีรพร นิติประภา	2556
34	เนรเทศ	ภู กระดาษ	2557
35	พลั่วไปในพรายเวลา	ผาด พาสีกรณ์	2558
36	กรงกรรม	จุฬามณี	2560
37	ใต้ฝุ่น	โกลาบ จัน	2561
38	พุทธศักราชอัสดงกับทรงจำ ของทรงจำของแมวกุหลาบดำ	วีรพร นิติประภา	2561

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์และวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การคัดเลือกข้อความที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “กิน” ที่แสดงการขยายความหมาย เพื่อศึกษาว่ามีความหมายอย่างไรในภาษาไทย ด้วยการคัดสรรคำดังกล่าวที่ปรากฏทุกตำแหน่งในประโยค โดยใช้หลักเกณฑ์พิจารณาจากการขยายความหมายไปจากต้นแบบ

2. การคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์คำหลายความหมาย ผู้วิจัยจะใช้กรอบในการศึกษาคำหลายความหมายหรือพหุนัยของศรีวรา ผาสุขดี (2561, น. 49) ที่พิจารณาข้อมูลภาษาตามเกณฑ์ใหญ่ ๆ 2 ประการ ดังนี้

2.1) การใช้ภาษาแสดงการเปรียบเทียบที่ปรากฏในวงความหมายต้นทาง (source domain) และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในวงความหมายปลายทาง (target domain) โดยไม่มีการปรากฏคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบ

2.2) การนำคำศัพท์ที่ความหมายเดิมถูกใช้ในอีกวงความหมายหนึ่ง มีการขยายความหมายโยงไปสู่อีกความหมายหนึ่ง ซึ่งเป็นวงความหมายของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษา โดยบันทึกข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ใน Microsoft Excel จากนั้นนำมาจำแนกประเภทคำว่า “กิน” ออกเป็นหมวดความหมายต่าง ๆ ตามลักษณะและคุณสมบัติทางความหมาย ทั้งนี้จะเก็บข้อมูลทางภาษาที่ปรากฏความหมายที่ขยายออกจากความหมายต้นแบบ

2. ผู้วิจัยนำทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) ในประเด็นที่เกี่ยวกับมโนทัศน์ (concept) อุปลักษณ์มโนทัศน์ (conceptual metaphor) มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลทางภาษา วิเคราะห์ระบบความหมาย ลักษณะและกระบวนการขยายความหมาย รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” ตามแนวคิดของนักวิชาการที่ระบุไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยข้างต้น

3. ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” ที่ปรากฏในภาษาไทย

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” ในความหมายที่ขยายออกไปจากความหมายต้นแบบ ผู้วิจัยศึกษาจากทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน แนวคิดอุปลักษณ์โน้ตศัพท์ พบมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” หรือ ‘EATING IS LIFE’ โดยจะได้นำเสนอตามรายละเอียดดังนี้

มโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” เป็นมโนทัศน์หนึ่งของผู้วิจัยพบจากข้อมูลนวนิยายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 จนถึงปี พ.ศ. 2562 โดยชีวิตและการกิน มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ทั้งนี้ความหมายของคำว่า “ชีวิต” ตามคำจำกัดความของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554 (2556, น. 383) ให้ความหมายว่า หมายถึง น. ความเป็นตรงข้ามกับความตาย เมื่อคำว่า “กิน” ปรากฏร่วมกับรูปภาษา “อยู่...” “นอน...” “พอ...พอใช้” “นั่ง...นอน...” “มีอันจะ...” “...ใจ” “เกาะ...” “...เหลือกะปิ” “นอนกลางดิน...กลางทราย” “กัดก้อนเกลือ...” “ขุดดิน...หญ้า” “นอนกับดิน...กับหญ้า” สามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่ขยายออกไป และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. “การกินเป็นชีวิต” แสดงความหมายคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง พบในคำว่า “มีอันจะกิน” “ไม่มีอันจะกิน” “พอกิน” “พอกินพอใช้” รวมทั้งสำนวน “นั่งกินนอนกิน” “นอนกับดินกินกับหญ้า” “กัดก้อนเกลือกิน” “ขุดดินกินหญ้า” “กินกลางทราย” และ “กินเหลือกะปิ” ผลการวิเคราะห์ดังนี้

จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” พบคำว่า “มีอันจะกิน” และ “ไม่มีอันจะกิน” แสดงให้เห็นการใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย และการใช้ชีวิตอย่างทุกข์ยากลำบาก ดังนี้

(1) “...น้องสาวคนเล็กที่สุดของเรา และข้าพเจ้าก็อพยพกันไปอยู่ช่วยกันจัดแต่งบ้านเสียจนทรุดตามที่คนพอมืออันจะกินจะทำได้...”

(อากาศดำเกิง รัตพัฒนา, ม.จ., 2472, น. 54)

(2) “...คิดแล้วนึกไม่ออกว่า คนมีอันจะกินเช่นย่าสอง ผกผันไปเป็นอาสา หรือแม่บ้านที่สิงคโปร์ได้อย่างไร...”

(ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง, 2550, น. 53)

(3) “...หญิงสาวเพิ่งรู้ว่างานแต่งงานเป็นงานสำคัญของชาวอัฟกันไม่ต่างจากชนชั้นอื่น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีอันจะกิน พวกเขานิยมจัดงานในเวดดิ้งฮอลล์ซึ่งรับรองแขกได้หลายร้อยคน”

(โกลาบ จัน, 2561, น. 80)

จากตัวอย่าง (1) - (3) คำว่า “มีอันจะกิน” แสดงความหมายในเชิงบวก กล่าวคือ ทุกตัวอย่างกล่าวถึงลักษณะของคนที่อยู่ในตัวอย่าง เช่น ตัวอย่าง (1) น้องสาวคนเล็ก ส่วนตัวอย่าง (2) คือ ย่าสอง ตัวอย่าง (3) คือ หญิงสาว ซึ่งต่างก็มีฐานะครอบครัว ร่ำรวย ฐานะดี มีเงินมาก แต่ตัวอย่าง (2)

สิ่งที่แสดงนัยอีกลักษณะหนึ่ง คือ บุคคลที่เคยมีฐานะร่ำรวยแต่เวลาที่เปลี่ยนผ่านไปส่งผลให้จากเศรษฐีกลายเป็นบุคคลไร้เงินทองหรือสมบัติต้องทำงานแลกเงินค่าจ้างแลกเงินเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด

นอกจากนี้ยังปรากฏจาก “พอกินพอใช้” ตัวอย่างเช่น

- (4) “...จะออกปากถามก็เกรงใจ เตี้ยวนี้ชะช้อยอยู่ได้อย่างไรพอกินพอใช้บ้างใช้ไหม ฉันทเห็นข้าวของมันแพงขึ้นทุกวันก็หนักใจแทน...”

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2494, น. 611)

หรือในตัวอย่างต่อไปนี้

- (5) “พวกรงานช่างฝีมือค่าแรงดีนะจะบอกให้ถึงทำนาก็แกะถ้าฝนไม่แล้งก็พอกินไม่ใช่หรือ”

(โบทัน, 2524, น. 53)

จากตัวอย่าง (4) และ (5) “พอกินพอใช้” และ “พอกิน” แสดงความหมายในเรื่องการมีรายได้ หรือเงินเพียงพอกับค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิต โดยตัวอย่าง (4) เป็นความหมายในเรื่องปากท้อง ส่วนตัวอย่าง (5) เป็นการประจบประแจงที่เป็นการปลอบใจให้พอกินพอใช้

หรือในตัวอย่าง “นั่งกินนอนกิน” ต่อไปนี้

- (6) “...เราก็ตอ ๆ กันแล้วทุกคน ใครอยากได้อะไรใช้ให้ถูกใจ ก็ควรจะหาเอาเองบ้าง ไม่ใช่ให้นั่งกินนอนกินจากกงสี ปลอ่ยให้คนอื่นเขาทำงานกันตัวเป็นเกลียว...”

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2494, น. 483)

- (7) “...เอะอะก็ขูดเงินฝรั่งให้ทำตัวเป็นคุณนายนั่งกินนอนกินแล้วก็คอยผัวกลับ ฉันทไม่ทำห rokok...”

(โบทัน, 2524, น. 143)

จากตัวอย่าง (6) และ (7) “นั่งกินนอนกิน” แสดงความหมายของการมีชีวิตที่สุขสบาย โดยตัวอย่าง (6) แสดงให้เห็นว่าการมีชีวิตที่สุขสบายเกิดจากการอยู่บนความทุกข์ยากลำบากของบุคคลอื่น ส่วนตัวอย่าง (7) ความหมายที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดไม่ชอบและไม่ต้องการให้ตนเองใช้ชีวิตแบบนั่งกินนอนกิน จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน ความหมายที่ขยายออกไปของ “นั่งกินนอนกิน” เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะอยู่เฉย ๆ ก็มีกินมีใช้ไม่ต้องลำบากทำงานให้เหนื่อย พอถึงเวลาก็มีคนนำอาหารการกินมาให้ ซึ่งความหมายนี้จะสื่อออกไปในด้านลบมากกว่าความหมายเดิมที่ “นั่งกินนอนกิน” จะสื่อถึงคนที่มีฐานะทางเงินทองที่มั่งคั่งไม่ต้องทำงานก็มีกินมีใช้ตลอดชีวิต

การใช้ชีวิตด้วยความทุกข์ยากลำบาก ยังปรากฏจากสำนวน “นอนกับดินกินกับหญ้า” “กัดก้อนเกลือกิน” “ขูดดินกินหญ้า” “นอนกลางดินกินกลางทราย” และ “กินเหลือกะปิ” ตัวอย่างดังนี้

- (8) “ผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งจะไม่ปรานีหล่อนเท่ากับความพอใจไม่อยู่ดีกินดีนอนสบายจะต้องนอนกับดินกินกับหญ้าหาที่อาศัยอย่างขัดแคลน”

(ครูเหลิ้ม, 2458, น. 483)

- (9) “เอ็งจะไม่มีวันได้กัดก้อนเกลือกินหรือเพ็ญ พี่จะดูแลเอ็งกับลูกให้ดีที่สุดที่พี่สัญญา...”

(จุฬามณี, 2560, น. 509)

(10) “...เราจะไปอยู่บ้านนอกดีกว่าไปให้ไกลพันหูกพันตาพวกปากอยู่ไม่สุข ทำนาทำสวน
ขุดดินกินหญ้า ไปตามประสาผิวเมีย”

(ก.สุรางคนางค์, 2493, น. 36)

(11) “ทุกข์ตลอดจนถึงเรื่องที่ทำอันนั้นปานฉะนี้จะอยู่ที่ไหนจะนอนกลางดินกินกลางทราย
อย่างไร”

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2494, น. 322)

(12) “ถ้าทุกคนทำได้พจจะกลับไปแต่ถ้าไปอย่างเจ้าของบ้าน พจไม่ไปดีกว่า ความจน
ความยากจนพจคิดว่าทนได้ กินเหลือกะปิ ในบ้านของเราไม่มีใครรู้แต่การเป็น
เจ้าของบ้านที่ใหม่คุณชายก็คงทราบได้ดีกว่าพจแล้วว่าเป็นอย่างไร”

(ก.สุรางคนางค์, 2493, น. 723)

จากตัวอย่าง (8) - (12) แสดงลักษณะชีวิตที่ทุกข์ยากลำบากผ่านสำนวน โดยตัวอย่าง (8) มีความยากจนแร้นแค้นอยู่อย่างลำบาก ส่วนตัวอย่าง (9) - (10) นอกจากจะมีชีวิตความเป็นอยู่
ยากลำบากแล้วยังใช้ชีวิตการกินอยู่ที่เรียบง่าย สำหรับตัวอย่าง (11) มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่เป็นหลัก
แหล่งแน่นอน และตัวอย่าง (12) “กินเหลือกะปิ” แสดงความหมายด้านลบใช้กับการดำรงชีวิตขัดสน
ยากลำบากในการหาเงิน

2. “การกินเป็นชีวิต” ที่แสดงความหมายใช้ได้หลายบริบท พบในคำว่า “อยู่กิน” และ
“กินนอน” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(13) “ทำไมป่าจึงร้อนใจที่จะจัดให้ตัวฉันกับแม่ประไพอยู่กินเป็นสามีภรรยากัน
กระนั้น”

(ครูเหลิยม, 2458, น. 574)

(14) “คิดบำนาญด้วยก็จะพออยู่กินไปได้สบาย”

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2494, น. 234)

(15) “จินต์นะจินต์ ทำไมลูกทำอะไรไม่คิดหน้าคิดหลังเลยอยู่กินกันมานานเท่าไร
แล้วจะนี่...”

“เกือบสองปีแล้วครับ”

(โบทัน, 2524, น. 42)

จากตัวอย่าง (13) - (15) คำว่า “อยู่กิน” แสดงความหมายเป็นการใช้ชีวิตร่วมกัน
ระหว่างชายหญิง โดยตัวอย่าง (13) ใช้ชีวิตร่วมกันในฐานะสามีภรรยา ตัวอย่าง (14) เป็นการใช้ชีวิตอยู่
เองด้วยเงินเดือนข้าราชการบำนาญอย่างสุขสบายและไม่เดือดร้อนใคร ส่วนตัวอย่าง (15) ความหมาย
ของ “อยู่กิน” แสดงให้เห็นถึงการทดลองใช้ชีวิตคู่ร่วมกันโดยไม่ได้มีการวางแผนทำในสิ่งที่ถูกต้อง

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการใช้ชีวิตคู่ตามวิถีทางและการปฏิบัติของแต่ละบุคคล

“การกินเป็นชีวิต” ยังพบในคำว่า “กินนอน” ดังตัวอย่าง

(16) “...หญิงและชายลงได้มาเที่ยวด้วยกันและกินนอนบ้านเดียวกันตั้งครึ่งเดือน
ก่อนเดือนเช่นนี้จะหนีพ้นบ่วงความรักไปได้หรือ?”

(ศรีบูรพา, 2480, น. 111)

(17) “โถ! นี่กินนอน เคล้าเคลียกันมาแต่เล็กแต่น้อยจะไปไหนก็ไปไม่รอด ชั่วแต่จะไป
ค้างคืนบ้านน้องสาวสักคืนก็ยังไม่กลับไป...”

(ก.สุรางคนางค์, 2480, น. 93)

จากตัวอย่าง (16) และ (17) “กินนอน” สื่อความหมายคือ ใช้ชีวิตร่วมกันในลักษณะ
เพื่อนกับเพื่อนและชายกับหญิง โดยตัวอย่าง (16) เป็นการใช้ชีวิตร่วมกัน กินนอนบ้านเดียวกันนำไปสู่
การใช้ชีวิตคู่ฉันสามีภรรยา ส่วนตัวอย่าง (17) เป็นการใช้ชีวิตกินนอนด้วยกันในรูปแบบคนคุ้นเคย
เสมือนพี่น้องร่วมท้องเดียวกัน

3. “การกินเป็นชีวิต” ยังแสดงความหมายเปลี่ยนไปทั้งความหมายในเชิงบวก และ
ความหมายในเชิงลบ พบในคำว่า “กินใจ” ตัวอย่างเช่น

(18) “ในการรื้อต่อการวิวาห์เมื่อทั้งสองฝ่ายกินใจรักกันซึ้งดีแล้วนั้นไม่มีใครมีผลเท่ากับ
ด่วนวิวาห์ให้รู้แล้วรู้รอดไปเสียดีกว่า...”

(ครูเหลี่ยม, 2458, น. 42)

(19) “...ต่อไปถึงจะขึ้นจะตกก็ยังเป็นเจ้าของอยู่นั่นเอง เดียวนี้ไม่เหมือนสมัยแต่ก่อน
ท่านมีหมั้นมีหมายกันไม่ได้เรียกขึ้นเองง่าย ๆ เหมือนสมัยเรา ฉันทไปกินใจอีตรง
คำว่าหมั้นนี้แหละพลอย ถ้าท่านถอนหมั้นแล้วก็คงแปลว่าเลิกเลยไม่ขึ้นระวาง
อย่างแต่ก่อน...”

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2494, น. 133)

จากตัวอย่าง (18) - (19) คำว่า “กินใจ” แสดงความหมายอุปลักษณะเปรียบใจเป็น
อาหารหรือสรรพสิ่งที่นำเข้าสู่ร่างกายได้ จากตัวอย่างข้างต้น “กินใจ” แสดงความหมาย 2 ลักษณะ
กล่าวคือ ตัวอย่าง (18) มีความหมายในลักษณะถูกใจหรือชอบพอกันเป็นความหมายในเชิงบวกเกี่ยวข้องกับ
ความรักระหว่างชายหญิงที่ตกลงแต่งงานใช้ชีวิตร่วมกัน ส่วนตัวอย่าง (19) แสดงความหมายเชิงลบ
กล่าวคือ มีความหมายแสดงพฤติกรรมไม่แน่ใจหรือคลงแคลงใจ

การวิเคราะห์ข้อมูลนวนิยายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 จนถึงปี พ.ศ. 2562 ข้างต้น แสดงให้เห็นการ
เปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ซึ่งสามารถสรุปได้ใน 3
ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ความหมายที่ยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ คำว่า “มีอันจะกิน” ไม่ว่าจะ เป็น
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 จนถึงปี พ.ศ. 2562 ยังคงมีความหมายว่า ครอบครวั หรือบุคคลที่มีฐานะดีการเงิน
คล่องตัว เช่นเดียวกับคำว่า “พอกิน” “พอกินพอใช้” และ “นั่งกินนอนกิน” ที่ยังคงใช้ในความหมาย
เกี่ยวกับการมีเงินทองเพียงพอเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต รวมทั้งสำนวน “นอนกับดินกินกับหญ้า”

“กีดกันเกลือกิน” “ขุดดินกินหญ้า” “กินกลางทราย” และ “กินเหลือกะปิ” ที่มีความหมายแสดงถึงความลำบาก ยากจน ขัดสนเรื่องเงิน

ประเด็นที่สอง ความหมายที่ใช้ได้ในหลายบริบท ได้แก่ คำว่า “อยู่กิน” โดยความหมายที่ใช้อย่างแพร่หลาย คือ การใช้ชีวิตคู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาหลังจากการแต่งงาน รวมทั้งการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันด้วยการทดลองใช้ชีวิตคู่โดยไม่มีการแต่งงาน

ตัวอย่างการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาหลังจากการแต่งงาน เช่น

“เมื่อมีคู่อยู่กินกันใหม่ ๆ นั้น ตามธรรมเนียมฝรั่งมักชอบพากันไปเที่ยวอยู่เสียยังตำบลบ้านไกลในหัวเมืองอื่นอันมีอากาศสบาย”

(ครูเหล็กม, 2458, น. 65)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า สังคมไทยไม่ว่าจะแต่งงานกับคนไทยหรือชาติตะวันตก การใช้ชีวิตคู่หลังแต่งงานคู่สามีภรรยา มักจะใช้ชีวิตร่วมกันในพื้นที่ที่เป็นส่วนตัวเพื่อสร้างครอบครัว

ตัวอย่างการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันด้วยการทดลองใช้ชีวิตคู่โดยไม่มีการแต่งงาน เช่น

“จินตนะจินต์ ทำไม่ลูกทำอะไรไม่คิดหน้าคิดหลังเลยอยู่กินกันมานานเท่าไรแล้วจะนี่...”

“เกือบสองปีแล้วครับ”

(โบทัน, 2524, น. 42)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่รับเอาวัฒนธรรมการอยู่ก่อนแต่งจากตะวันตกเข้ามาปรับใช้กับการทดลองใช้ชีวิตคู่ คนรุ่นใหม่ถือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องปกติธรรมดา

ลักษณะเดียวกันนี้ยังปรากฏในคำว่า “กินนอน” ลักษณะแรกแสดงความหมายด้านการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันตั้งแต่เด็กจนโตจนนำไปสู่การตัดสินใจใช้ชีวิตคู่ แต่ความหมายที่ใช้แพร่หลายในปัจจุบัน คือ การใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนประจำ

ประเด็นสุดท้าย ความหมายเปลี่ยนไปทั้งความหมายด้านบวกและความหมายด้านลบ ได้แก่ คำว่า “กินใจ” ความหมายในเชิงบวกคือ ถูกใจรักใคร่ชอบพอกันระหว่างชายและหญิง พบในปี พ.ศ. 2458 ส่วนความหมายในเชิงลบ คือ ความรู้สึกกลางแคลงใจ ซึ่งความหมายนี้ปรากฏเฉพาะในปี พ.ศ. 2494 แต่ทั้ง 2 ความหมายนี้ในปัจจุบันไม่ปรากฏใช้ในบริบทของสังคมยุคปัจจุบัน แต่ความหมายที่ปรากฏใช้คือ สรรพสิ่งแวดล้อม หรือคำพูดของบุคคลอื่นที่ส่งผลต่อความรู้สึกมี 2 ลักษณะ คือ หากนำมาใช้ในเชิงบวกเกี่ยวข้องกับความรู้สึกซาบซึ้งภายในจิตใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง อีกลักษณะหนึ่งหากนำมาใช้ในเชิงลบเกี่ยวข้องกับการพูดจากระทบกระทั่งกันระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายแล้วทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายเสียความรู้สึกที่มีต่อกัน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์หมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ผลการวิเคราะห์แตกต่างจากงานวิจัยของ Hui & Park (2019) ที่ศึกษาปรากฏการณ์พหุนัยของคำว่า “กิน” ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน เพราะศึกษาเน้นในกระบวนการทางปริชานที่เป็นปัจจัยผลักดันในกระบวนการสร้างหมโนทัศน์ผลที่พบคือโครงสร้างหมโนทัศน์ของคำว่า “กิน” มีความหมายในแง่ลบเชิงลบ ที่มาจากพื้นฐานความคิดเชิงเปรียบเทียบว่าการกิน คือ การกระทำที่แสดงวิถีและตัวตน (egoistic) เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคม

และวัฒนธรรม สำหรับงานวิจัยนี้การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ข้างต้นแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของ “การกินเป็นชีวิต” ในลักษณะเปรียบเทียบ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับ “สำนวน” ที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตดังนี้

ประเด็นมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ที่มาจากสำนวน เช่น “นอนกับดินกินกับหญ้า” สำนวนนี้มีความหมายตรงกับสำนวน “นอนกลางดินกินกลางทราย” ที่ปัจจุบันใช้มากกว่า ลักษณะที่ค้นพบอย่างหนึ่ง คือ “กินเหลือกะปิ” พบว่าสำนวนนี้ใช้แสดงความหมายด้านลบเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตขัดสนยากลำบากในการหาเงิน ซึ่งปัจจุบันใช้ “ลำบากตรากตรำ”

กรณีคำว่า “อยู่กิน” ความหมายที่คุ้นเคยในช่วงสมัยหนึ่ง คือ การใช้ชีวิตร่วมกันในฐานะสามีภรรยา ส่วนปัจจุบัน ความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบ (pejoration/ semantic degradation) กล่าวคือ ใช้กับการทดลองอยู่ก่อนแต่งงานของหนุ่มสาว ซึ่งในอดีตไม่ยอมรับการปฏิบัตินี้ ดังตัวอย่าง

“จินต์นะจินต์ ทำไมลูกทำอะไรไม่คิดหน้าคิดหลังเลยอยู่กินกันมานานเท่าไรแล้วจะนี่..”

“เกือบสองปีแล้วครับ”

(โบทัน, 2524, น. 42)

จากตัวอย่างตรงกับแนวคิดของ นันทนา วงษ์ไทย (2561, น. 73-77) ที่กล่าวถึงความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบ (pejoration/semantic degradation) หมายถึง การที่คำศัพท์มีความหมายไม่สุภาพ หรือแย่งกว่าเดิม ซึ่งอาจทำให้คำศัพท์นั้น ๆ กลายเป็นคำต้องห้าม ลักษณะความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบสำหรับ “อยู่กิน” ในสถานการณ์ดังกล่าว เป็นคำที่ความหมายในเชิงลบในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งลักษณะการอยู่กินดังกล่าวสอดคล้องกับ สิริวิวัฒน์ คำวันสา (2539, น. 168) ที่กล่าวว่า ผู้ชายไทยสมัยนั้นที่จะได้เจ้าสาวบริสุทธ์ และไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของผู้หญิงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมโลกตะวันตกมากจนเกินไป อย่างไรก็ตามการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานกลายเป็นฉาก ๆ หนึ่งในชีวิตการเรียนในมหาวิทยาลัยของไทยแม้ว่ายังคงรักษาพฤติกรรมแบบวิกตอเรียไว้อย่างชัดเจนก็ตาม

ทั้งนี้เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปคำนี้ก็กลายเป็นคำที่มีความหมายปกติ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสังคมไทยยอมรับการอยู่ก่อนแต่งงานแพร่หลายมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมตะวันตกมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายของ “อยู่กิน” เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่รับเอาวัฒนธรรมการอยู่ก่อนแต่งงานจากตะวันตกเข้ามาปรับใช้กับการทดลองใช้ชีวิตคู่ แต่สังคมไทยก็ยังคงเป็นสังคมที่ยึดหลักการถือครองพรหมจารีของหญิงสาวก่อนแต่งงาน แต่เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตมากขึ้นคนรุ่นใหม่จึงถือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องปกติธรรมดา

ลักษณะนี้ยังพบใน “กินนอน” ปัจจุบันรู้จักเฉพาะการเข้าไปอยู่ในโรงเรียนประจำ หรือที่เรียกว่าโรงเรียนกินนอน เดิมเป็นการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันทั้งเป็นชีวิตคู่ รวมทั้งใช้ชีวิตร่วมกันในบ้านหลังเดียวกัน ในลักษณะร่วมทุกข์ร่วมสุข

กรณี “นั่งกินนอนกิน” คำศัพท์ก็มีการตัดคำให้สั้นลง จาก “นั่งกินนอนกิน” เป็น “นอนกิน” แต่ความหมายไม่แตกต่างกัน ในปัจจุบันยังมีความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบ แสดงให้เห็นความเห็นแก่ตัวว่าการมีชีวิตที่สุขสบายเกิดจากการอยู่บนความทุกข์ยากลำบากของผู้อื่น นอกจากนี้ในประเด็นของ “กินใจ” มีความหมายใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ความหมายเชิงบวก ประทับใจ ส่วนความหมายเชิงลบ คือ ทำให้ทุกข์ใจ

จากกรณี “นั่งกินนอนกิน” ที่กล่าวมาข้างต้นแนวคิดของ นันทนา วงษ์ไทย (2561, น. 73–77) ที่ประมวลจากนักวิชาการที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (changes range) ในหัวข้อความหมายแคบเข้า (restriction of meaning) หรือเรียกว่า semantic narrowing / semantic reduction ว่าหมายถึงการที่คำศัพท์มีขอบเขตของความหมายลดลงจากเดิม

อาจกล่าวได้ว่า ความหมายของคำว่า “กิน” จากมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” มีลักษณะความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามการปรากฏร่วมกับรูปภาษา และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสภาพสังคม ยุคสมัย การนำไปใช้ ที่มีผลกับความหมายที่เปลี่ยนไปในเชิงบวก หรือเชิงลบ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้เห็นว่าคำ ๆ เดียวกัน สามารถใช้ได้หลายความหมายและใช้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของ มโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ในภาษาไทย แสดงให้เห็นว่า “การกินเป็นชีวิต” เกิดจากกระบวนการเชื่อมโยงทางความคิดตามกระบวนการทางปริชาน ทำให้เข้าใจได้ว่า คำที่มีความหมายขยายออกไปจากความหมายต้นแบบ “กิน” แสดงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ พฤติกรรม อุปนิสัย ได้แก่ อยู่กิน กินนอน พอกิน พอกินพอใช้ นอนกิน มีอันจะกิน ไม่มีอันจะกิน กินใจ กัดก่อนเกลือกิน ชูดินกินหญ้า นอนกลางดินกินกลางทราย และกินเหลือกะปิ ซึ่งจัดเป็น “การกินเป็นชีวิต” แสดงให้เห็นว่า “การกินเป็นชีวิต” แสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาและการปฏิบัติของสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคำต่าง ๆ ที่แสดงความหมายและมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ทั้งในด้านความหมายเชิงบวก ความหมายเชิงลบ ความหมายแคบเข้า และความหมายกว้างออก ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากคำในมโนทัศน์ดังกล่าว จึงเป็นหลักฐานด้านการศึกษาด้วยกระบวนการคิดอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการสอนเรื่องมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการ “กิน” เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงระบบความคิดคนไทยที่มีต่อเรื่องการกิน รวมทั้งความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปของคำว่า “กิน”

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน แนวคิดอุปลักษณ์มโนทัศน์ และแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำมาศึกษามโนทัศน์การกินในวรรณกรรมไทยถิ่นเหนือและในวรรณกรรมไทยถิ่นอื่น ๆ เพื่อให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอื่น ๆ มีระบบความคิดในเรื่องการกินอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ก.สุรางคนางค์, นามแฝง. (2480). *หญิงคนชั่ว*. กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- โกกลาง จัน. (2561). *ใต้ฝุ่น*. กรุงเทพฯ: แพรว.
- ครูเหลื่อม, นามแฝง. (2458). *ความไม่พยายาบาท*. กรุงเทพฯ: ปูชนีย์.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2494). *สี่แผ่นดิน*, เล่ม 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- จิ่ง เสิน, เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา และรุจิรา เส่งเนตร. (2562). การเปรียบเทียบการขยายความหมายของ คำว่า “กิน” ในคำประสมที่เป็นรูปแบบคำกริยา + การใช้ภาษาไทยและภาษาจีน. *มนุษยสังคมสาร*, 17(1), 67 – 84.
- จุฬามณี, นามแฝง. (2560). *กรงกรรม*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2561). *ภาษาและความหมาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เค.ซี.อินเตอร์เพรส.
- โบตัน, นามแฝง. (2524). *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุรอรอด*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปราณี กุลละวณิชย์, กัลยา ดิงศภทีย์, ม.ร.ว. , สุตภาพ ลักษณะียนาวิน และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ. (2545). *ภาษาทัศนศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง (2550). *รอยวลันต์*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2544*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์. (2560). การศึกษาคำหลายความหมายคำว่า ăk “กิน” ในภาษาเวียดนาม: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน. *ภาษาและวัฒนธรรม*, 36(2), 29 – 44.
- ศรีบูรพา, นามแฝง. (2480). *ข้างหลังภาพ*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ศรีวรา ผาสุขดี. (2561). *ปรากฏการณ์พหุนัยของชุดกริยาเคลื่อนที่ด้วยเท้าในภาษารัสเซีย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2539). *สะท้อนวัฒนธรรมไทย*, เล่ม 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.
- อากาศดำเกิง รพีพัฒน์, ม.จ. (2472). *ละครแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: แพรว.
- Arlotto, A. (1972). *Introduction to historical linguistics*. Lankam, Md.: University Press of America.
- Evans, V. & Green, M. (2006). *Cognitive linguistics: An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hui, L. X. & Park, K. E. (2019). A Cognitive Linguistic Study on the Polysemous Verb “KIN (‘to eat’)” in Thai. *한국태국학회논문* (Korea Association of Thai Studies), 25(2), 31 – 64, Retrieved August 9, 2020. from http://www.kci.go.kr/kciportal/landing/article.kci?arti_id=ART002442045

- Lakoff, G. & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ogden, C.K. & Richards, I. A.. (1972). *The meaning of meaning: A study of the influence of language upon thought and of the science of symbolism*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Unchalee Singnoi. (2006). Eating Terms: What the Category Reveals about the Thai Mind. *MANUSYA*, 9(1), 82 – 109.